

1

Dalo se to čekat už dávno, bylo to ve vzduchu a v konečcích prstů, ale v posledních dnech poklesl na celém horizontálním území tlak silně pod normál a déšť se lil s mlhou, roztékal se po okeních sklech a tříštil linie zdí a kolejí ve skutečnosti rovné a stálé. Také nedostatek intenzivnějšího světla, které má, zdá se, větší význam, než mu přikládáme, sehrál podstatnou roli, místnost se potápěla v žlutém pološeru, řidším jen v blízkosti oken, stykače se suchým prasknutím uváděly do pohybu motory pod podlahou a kompresory vibrovaly v pravidelných cyklech, vháněly výtlačným potrubím k oroseným výparníkům chladicích pultů stlačenou kapalinu, která se ve volném prostoru lamel prudce rozpínala, vypařovala, srážela a po několika vteřin odkapávala do kondenzátorů, vchodovými dveřmi vstupovali do obchodu pod podlahou zákazníci, z lavičky u pokladny brali drátěné košíčky, vyprostili jeden z pyramidy košíčků zakleslých do sebe, procházeli kolem regálů, kladli zboží do košíčků za dozoru Janečkova, u vchodu do skladní místnosti

odevzdávali láhve zavalité blondýně, stavěli se do zástupu před pokladnou, pokladní Káťa s bílou čelenkou vyhazovala zboží z košíčku na pult pokladny a markovala na elektrické počítače, zvolala Umlet, Janeček v bílém plášti, nebo zavalitá učednice nebo šedivý Janečkův zástupce přistoupili zvolna k pultu s kávomlýnky, vysypali kávu do trychtýře, mlýnek se rozhrčel, rozechvíval pult přiražený ke zdi, zákazníci vycházeli východovými dveřmi, otevřeli těžké železné křídlo, držíce jednou rukou napěchované nákupní tašky narážející do nohou, druhou rukou v mírném předklonu uvedli do pohybu železné východové dveře a vyšli na ulici, rozdělujíce nakoupené zboží do obou rukou, rozvinutá pružina automatického zavírače se zvolna svíjela, svírala ramena zavírače, přitahovala dveře k železným

Nejdřív všecko myslíme krvavě vážně, jsme všichni krvelační, vy také, když čtete, a potom to zlehčujeme, to je historie každého strojopisu a všeho psaného, tak to v životě chodí, a škrtneme a dosadíme něco jiného, jiný kus minulosti, a zase škrt škrt a i ten flastr je pryč, tak to chodí, a proto to mám strašně rád, že se může škrtnout všecko, úplně všecko a pořád je ještě co držet, nu jistě, to pod tím škrtnutým *děj se co děj*, a proto jdu do všeho s chutí (nebo jak tomu říct), ať se děje co se děje, a těším se, jak se zachvěje to pod klikyhákem jako „vzhůru srdce“ (zase kousek dějin za námi, dirigenti příběhu), to děj se co děj čeho se držet, opřít se o to dokonce *mezi řečí*, pod rezavými skvrnami na kaliku.

veřejím, zastavila je sedm centimetrů před železným rámem, lehce je zhoupala a přirazila k rámu. Vycházeli jeden za druhým do kalného deště, neboť hřeben vysokého tlaku setrval nad Skandinávií.

Úlohy byly vesměs rozděleny už dávno, ale teprve v této chvíli se zdálo, že neodvratně, tak jako tváře a vrásky kolem očí při úsměvu. Prsty podivně zdřevněly, nemohlo to však

být chladem, bylo už jaro, opožděné jaro, ale již nalité do pupenů třebaže jediného stromu, který zůstal trčet na protějším rozrytém břehu, z něhož stékala bahnitá voda až do kolejí tramvají. Byly neohebné, konečky prstů brněly, zvláště malíčků a prostředník odpíraly poslušnost, nepomáhaly ani cviky k povzbuzení krevního oběhu, při volných a zrychlovaných rozcvicích ve vzduchu nad klávesnicí se jakžtakž rozhýbaly, ale sotva se dotkly kláves, jako by se zadíraly, zvláště malíčků a prostředník míjely cíl, nedůrazně dopadaly na nesprávnou klávesu nebo se neobratně svezly po dvou zároveň, bylo to nepochopitelné a strašné, tím nepochopitelnější, že to nebylo možno vysvětlit nedbalostí nebo nezájmem, a strašnější, že tu byl v sázce veliký dávný sen o přesnosti a dokonalosti, živený a odkládaný od mládí, stupňovaný dobrovolnými překážkami až do let, kdy se již odkládat nedá. Bylo to hrozné pomýšlení, že mladé písárky s nedostatečným vzděláním a s nepatrnou životní zkušeností se posadí k psacímu stroji a bezmyšlenkovitě, ano takřka bez soustředění na obsah textu vyklepávají stránku za stránkou, ba ještě se baví se sousedkou uprostřed rozepsané věty nebo si polohlasně pobrukují džezovou melodii, kterou právě hraje zapnuté rádio. Ano, právě ty dosahovaly nejlepších výsledků, a třebaže by nedovedly reprodukovat ani stěžejní myšlenku opsaného textu, vyklepávají jej bez jediného překlepu. Dokonce i s každým zřejmým pokleskem nebo přepsáním, jehož se dopustil autor ve svém rukopisu, se zkomoleninami slov. Vyslouží si za to sice někdy jeho úsměšek, nicméně mohou se vždycky odvolat na to, že jejich povinností bylo pouze pořídit vyžádaný strojopis.

Někdy byl ostatně text tak složitý, že by mu porozumět nemohly ani při sebevětší snaze, nebo na nich byly žádány opisy

z cizího jazyka, kterému nerozuměly, a přesto jej opsaly s lehkostí a samozřejmostí, která zneklidňovala.

A přitom na rozdíl od nich mou velkou ctižádostí bylo nejen přesně reprodukovat autorovu myšlenku, ale takřikajíc dotvořit ji. Však také moji zadavatelé velmi brzo rozpoznali, že se nestavím k věci ledabyle, povšimli si mé snahy a píle a zadávali mi práce vsutku náročné, a přitom dokonce nejednou spoléhali, že z vlastního popudu opravím i nedostatky rukopisu k jejich spokojenosti, a mohu říci, že se mnou spokojeni opravdu byli; a vsutku nejedna nepřesná formulace byla v mém strojopisu zpřesněna a mne těšilo, že se – i když skryt a nejmenován – podílím na leckteré myšlence, která v lepší podobě pronikla k vědomí těch, jimž byla určena. Nebyla to ovšem ctižádost jediná, neboť sebezpřesněji opsaný text ztrácí na své účinnosti nedokonalou úpravou. Snažil jsem se nejen přesně dodržet požadovaný počet řádků na stránce, pochopitelně s náležitými mezerami mezi řádky, ale usiloval jsem o to, aby stránka vyhlížela jako natištěná, to jest pokoušel jsem se zarovnávat i pravý okraj stránky, připadaly mi ošklivé ty roztřepeniny nestejně dlouhých řádků, slova roztříštěná rozdělovacími znaménky, a často slova důležitého významu, takže při četbě takového textu se čtenáře zmocňoval jistý neklid, jeho pozornost byla tříštěna a záhy byl četbou unaven. Bylo to dosti náročné a zprvu, než jsem nabyl jistého cviku a naučil se, abych tak řekl, číst opisovaný text po odstavcích, ba po celých stránkách, mnoho hodin usilovné práce padlo nazmar, ale nakonec jsem přece jen dosáhl jistých úspěchů, pomáhaje si postrkáváním slov vyjadřujících významnou myšlenku, používáním pomlček místo čárek, když bylo třeba řádku prodloužit, nebo naopak čárky místo pomlčky, nebo konečně zhuštěnější nebo rozvedenější formulace, a několikrát

se mi dostalo zadostiučinění, když zadavatel pochválil i tuto mou snahu, ba několikrát jsem byl i šťasten, když jsem oklikou zvěděl, že mou práci dával za vzor ostatním.

Ale ani přesností a úpravou snaha nekončila, občas jsem se do- slechl i o výtce pronesené na můj vrub Pracuje dobře, ale pomalu, což byla jistě výtka oprávněná, vždyť ty naivní, nemyslicí písárky odklepávaly stránku za stránkou, zatímco já těch předepsaných patnáct set úderů, určených na jednu stranu, vyklepával pětkrát déle než ony, i přestože jsem pracoval v tichu, ach kdepak džez, při tom jsem vůbec nebyl s to přemýšlet, a často jsem nastavoval den nocí. Rychlost, psát rychle a zároveň přesně a s úpravou, rozezpívat klávesnici stejnoměrnými pružnými údery, psát, jako by myšlenky zadavatelů byly mými myšlenkami, vsunout papír do stroje a neustat dříve než na konci třicátého řádku, nadechnout se, narovnat záda a další list a dál, v jakémisi vytržení – které přichází tak zřídka s vláčností prstů a s pocitem hlubokého uspokojení, které lze nazvat štěstím, psát jedním dechem, tak jako napíšeme v tichu a soustředění dopis milované ženě.

Já jsem rád, díky tomu počinu otce a matky, že se do toho dali, to by byla hrůza nikdy to nepoznat, jak to pěkně přibývá, jak se to pěkně naklepe a pak to vezme nešť – a ejhle, nic nebylo a kde nic tu nic, já se cítím jako dobrodružství spermatozoidu, který přiběhl první, aby si to pár roků zkusil na své kůži děj se co děj, jako by se nic nestalo, já jsem rád, čestné slovo.

Nejpodivnější však bylo, že jsem největší dokonalosti dosáhl v životních podmínkách dosti svízelných, když jsme ještě bydleli u paní Pelágie, v jedné místnosti tak stísnění obstarožním nábytkem, že se mezi něj nevtěsnala ani dětská postýlka a malá Kateřinka musela spát na dvou fortelných křeslech přistrčených

k sobě a svázaných na nohách provazy! Právě v té době mi byla svěřena jakási nutná, spěšná a dosti náročná práce, která už vzhledem k svému rozsahu vyžadovala vynaložení veškerého úsilí, měla-li být odvedena včas. Nebylo ji možno ani odmítnout, protože by to znamenalo rozladit si zadavatele a připravit se o další zakázky. Bylo ovšem třeba zapudit dotěrnou myšlenku, že odevzdaný strojopis bude patrně stejně ležet týdny, ne-li měsíce, než se jej někdo odpovědný dotkne a postoupí dál k schválení, a že tedy spěch, který byl na překážku přesnosti formulací a úpravě stránek, je vlastně zbytečný a nadto nebude ani vzat v úvahu při konečném dosti přísném posuzování, a utvrzovat se vědomím, že kdyby nebyl dodržen stanovený termín, svalili by na opisovače vinu za to, že práce nemohla být postoupena. Pracoval jsem, pokud mé síly stačily, a poznal jsem, jak je každá oběť lehká, víme-li, že pracujeme pro někoho, za jehož život jsme odpovědni. Když Kateřina usnula a zhasla i paní Pelágie v kuchyni, zavřel jsem se do koupelny, na jediné místo, kde jsem mohl být sám, neboť samotu jsem ke své práci potřeboval, a rozběhl se po klávesách, a napadaly mě nejkrásnější věty, přesné formulace, čas se zastavil a stránek přibývalo a byl jsem takřka spokojen. Jen zřídkakdy mne vyrušila paní Pelágie, za jiných okolností bych ztratil souvislou nit myšlenek, ale nyní jsem mohl pokračovat se stejným zanícením. Jak mně v té chvíli připadaly směšnými výroky architektů o prostoru, o prostředí, které podmiňuje člověka a jeho činnost, o uklidňujících nebo dráždivých barvách stěn a nábytku. Kousek ode mne spala Kateřinka a její klidné oddychování mne nadnášelo jako peříčko, modravý kouř cigaret pomalu kroužil v úzké místnůstce s oprýskanými, začouzenými stěnami, válel se pod stropem. Dodnes na ty chvíle vzpomínám jako na něco krásného.